

Perhehoidon alakehittämisryhmä/Ritva Mantila

Palvelukuvaus

Palvelukuvauksen avulla on tarkoitus selvittää ja jäsentää Uudenmaan tasolla yksittäisen palvelun/palvelukokonaisuuden sisältö ja luoda ymmärrystä siitä, miltä Uudenmaan maakunnan alueella toimiva ko. palvelukokonaisuus tällä hetkellä näyttää. Ymmärryksen pohjalta pystytään luomaan kokonaiskuvaa ja näkemystä tulevaisuuteen, ts. miltä palveluiden tulee näyttää ja minkälaisia palvelukokonaisuuksia tulee muodostaa vuoden 2019 jälkeen. Tällä lomakkeella kerättyä laadullista dataa hyödynnetään mm. maakuntastrategian ja sen sisältämän palvelustrategian valmisteluprosessissa.

Kuvauksen tulee kattaa kaikkien tehtäviä luovuttavien organisaatioiden (kuntien) palvelut. Niissä palveluissa/lomakkeen osissa, joissa tämä ei ole mahdollista, laaditaan erilliset kuvaukset. Valmisteluryhmän puheenjohtaja linjaa tarvittaessa käsiteltävää palvelu-/tehtävävalikoimaa muutosjohtajaa konsultoiden.

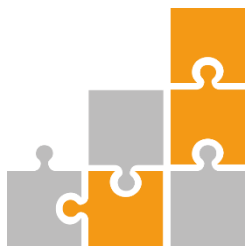
Palvelu-
kokonaisuuden
nimi:

Lasten luvanvarainen ammatillinen perhehoito

Palvelun sisältö

Ammatillinen perhehoito on perhehoitolaissa (263/2015) määriteltyä perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä annetun luvan perusteella ammatillisissa perhekodeissa. Ammatillisen perhehoidon palveluntuottajalla on toimialueensa aluehallintoviraston (AVI) tai Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) lupa ympärivuorokautisen sosiaalipalvelun tuottamiseen.

Luvanvaraisella ammatillisella perhehoidolla tarkoitetaan sijaishuollon yksikköä, jossa sijoitettujen lasten kanssa tosiasiallisesti asuu perhekotivanhempi tai perhekotivanhemmat ja jolla on voimassa oleva aluehallintoviraston myöntämä lupa antaa lastensuojelun ympärivuorokautista perhehoitoa. Tavoitteena on antaa lapselle mahdollisuus turvalliseen, kodinomaiseen ja kuntouttavaa hoitoon, läheisiin ihmissuhteisiin sekä korjaaviin kokemuksiin. Ammatillisessa perhekodissa saadaan hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin yhdellä on 6 §:n 1 momentissa ja yhdellä 3 momentissa säädetty kelpoisuus. (Perhehoitolaki 8 §)

*Palvelujen
käyttäjät,
käyttäjryhmät*

Palvelun käyttäjät ovat lastensuojelun sijaishuollon asiakkaana olevat 0 – 17 -vuotiaat lapset sekä 18 – 20 – vuotiaat jälkihuoltoon oikeutetut nuoret. Perhehoito on määritelty lastensuojelulaissa ensisijaiseksi sijaishuollon muodoksi huostaanotetuille lapsille. Perhehoitoa voidaan toteuttaa myös avohuollon tukitoimena.

Luvanvaraisessa ammatillisessa perhehoidossa asiakassuhteet ovat vuosia kestäviä. Hoitovuorokaudet Uudenmaan maakunnassa ovat 109240 vuodessa ja sijoitettujen lasten määrä n. 300-350. Jälkihuollon sijoituksessa luvanvaraisessa ammatillisessa perhehoidossa olevien määrä ei ole eritellysti tiedossa. Tavoitteena on ollut perhehoidon lisääminen suhteessa laitoshoitoon.

*Palvelujen
käyttäjien
määräytyminen*

Palvelua käyttävät lapset ovat pääasiassa lastensuojelulain perusteella huostaanotettuja lapsia. Asiakkaana voi olla myös avohuollon tukitoimena sijoitettuja lapsia tai jälkihuollon sijoituksessa olevia alle 21-vuotiaita nuoria. Palvelun hakemisesta päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Asiakkaina on myös vammaispalvelulain ja kehitysvammalain perusteella asumispalveluna perhehoitoa saavia lapsia. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja annetaan henkilölle, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Kehitysvammaisten erityishuoltolain mukaisia palveluja annetaan henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi.

*Palvelutarpeen
selvittäminen*

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi lapsen palvelun tarpeen käytettävissä olevaa asiantuntija-apua hyödyntäen, laatii asiakassuunnitelman sekä kuvaa kirjallisesti lapsen perhetilanteen, lastensuojeluhistorian ja hoidolliset tarpeet. Kuvauksessa on käytössä sopivaa perhekotia etsittäessä. Yleensä lapsen kokonaistilanne arvioidaan vastaanottoperheessä tai -laitoksessa ennen sijoitusta luvanvaraiseen ammatilliseen perhehoitoon. Arvioinnista tehdään yhteenveto, jota käytetään avuksi lapsen palveluntarvetta arvioitaessa ja sijoituspaikkaa valittaessa.

Eritystä tukea tarvitsevalle vammaiselle lapselle tehdään palvelutarpeen selvitys ja hänelle laaditaan vammaispalvelulain mukainen palvelusuunnitelma ja kehitysvammaiselle henkilölle erityishuolto-ohjelma, joihin kirjataan asiakkaan tarvitsemat ja järjestettävät palvelut. Lapselle nimetään omatyöntekijä.

Vaikuttavuus

Luvanvaraisessa ammatillisessa perhehoidossa tavoitteena on järjestää lapselle turvallinen kasvuympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuden tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Lapsi saa kodinomaista hoitoa, läheisiä ihmissuhteita ja aseman perheenjäsenenä sekä tarvitsemansa palvelut sijoituspaikkakunnalta. Tavoitteena on mahdollistaa asiakkaan kuntoutuminen ja elämänhallinnan lisääntyminen perhehoidon aikana sekä mahdollisuus tasapainoiseen aikuisuuteen.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee huolehtia, että lapsen vanhemmille on laadittu asiakassuunnitelma sekä varmistaa, että vanhemmat saavat heidän tarvitsemansa tukipalvelut. Sijaishuollon tavoitteena on perheen jälleen yhdistäminen ja lapsen mahdollisuus kotiutua. Mahdollisuutta arvioidaan säännöllisesti sijaishuollon aikana yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa.

Sidosryhmät ja kumppanuudet

Luvanvarainen ammatillinen perhehoito on keskimäärin kustannuksiltaan alhaisempaa kuin lastensuojelun laitoshoido.

Vaikuttavuusmittareita ei ole systemaattisesti käytössä.

Palvelulupaus

Ilmoita tässä palvelulle asetettu ja palvelun käyttäjille annettu palvelulupaus jos sellainen on muotoiltu ja olemassa.

Henkilöstö ja toimipisteet

Perhehoitolain 6 §:n mukaan perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ammatillisessa perhehoidossa edellytetään olevan vähintään kaksi perhehoitajaa, joista ainakin yhdellä perhehoidon hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä. Ammatillisessa perhehoidossa saadaan hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä, jos perhehoidossa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin yhdellä on 6 §:n 1 momentissa ja yhdellä 3 momentissa säädetty kelpoisuus. Samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt lasketaan mukaan enimmäismäärään.

Perhekodeissa työskentelee pääsääntöisesti perhehoitajien lisäksi myös muita sosiaali-, terveys- ja kasvatuksen alan ammattihenkilöitä.

Luvanvaraista ammatillista perhehoitoa ei tuoteta kuntien omana toimintana.

Resurssit

Kaikissa Uudenmaan kunnissa on saatujen erittelyjen mukaan ostettu vuonna 2016 luvanvaraista perhehoitoa yhteensä 109240 hoitovuorokautta. Luku ei ole täysin kattava, koska osassa kunnista (mm. Tuusula, Karkkila ja Vihti) ammatillisen eli luvanvaraisen perhehoitohoidon vuorokaudet on tilastoitu laitoshoidon vuorokausiin.

Helsingin osuus koko Uudenmaan luvanvaraisen perhehoidon ostoista on käytettävissä olevien tietojen perusteella noin 32% ja pääkaupunkiseudun kolmen suuren kaupungin yhteenlaskettu osuus n. 68%. Jos siis eri kuntien sopimushinnat olisivat keskimäärin samat, kokonaiskustannus maakunnassa olisi nykyisellään n. 21 m€ (keskihinnalla 190 €/vrk).

Aluehallintovirastosta saatujen tietojen mukaan Uudenmaan alueella on 49 ammatillista perhehoitopaikkaa, joissa on yhteensä 260 asiakaspaikkaa. Siitä, paljonko Uudenmaan kuntien lapsia on sijoitettuna oman maakunnan alueelle ja kuinka paljon sen ulkopuolelle, ei ole tietoa. Vammaisten lasten osuudesta luvanvaraisessa ammatillisessa perhehoidossa ei ole koottua tietoa.

Hyvät käytännöt, kehittämissuunnitelmat

Koska kunnilla ei ole luvanvaraista ammatillista perhehoitoa omana toimintana, ei sitä sisällöllisesti ole tietyllä tavalla kehitetty Uudenmaan kunnissa. Helsingissä luvanvaraisen ammatillisen perhehoidon valvontaan on luotu rakenne, joka on samankaltainen

käyntifrenkvenssiltään ja valvontakäyntien sisällön osalta kuin laitoshoidossa. Käytössä on myös samankaltainen valvontalomake. Lomakkeistoa ja käyntien sisältöä sekä rakennetta ollaan parhaillaan kehittämässä yhdessä pääkaupunkiseudun kaupunkien sekä muiden Uudenmaan kuntien kanssa osana Lape-työskentelyä.

*Palvelujen
yhdyspinnat ja
yhteistyö
muiden
palveluiden
kanssa
sekä miten
palvelujen
integraatio
toteutetaan*

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai vammaisen lapsen omatyöntekijä ja perhekoti ovat aktiivisessa yhteydessä lapsen tilanteeseen liittyen.

Opetustoimi ja perhekoti tekevät yhteistyötä sijoitetun lapsen koulunkäynnin turvaamiseksi. Lapsen kuntoutukselta vastaavat paikalliset sosiaali- ja terveystoimikunnat, joiden tulee järjestää lapsen tarvitsemat palvelut sijoituspaikkakunnalla. Palvelujen tarjonta ei aina vastaa lapsen tarpeita, esim. palvelun viiveet voivat olla pitkiä. Ajoittain tarvetta lasten- ja nuorisopsykiatrian jalkautuviin palveluihin.

Sijaishuollon asiakasohjaus Helsingissä vastaa yksikkökohtaisesta valvonnasta ja ohjaa tarvittaessa perhekotia lainsäädännön ja sopimusten mukaiseen toimintaan ja on tarvittaessa yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa. Muissa Uudenmaan kunnissa valvonnasta vastaa ja perhekotien toiminnan laatua niin ollen seuraa joko nimetty työntekijä (Espoo, Vantaa) tai johtava viranhaltija tai päällikkö osana toimenkuvaansa.

Palvelun laatu

Palvelun laatua arvioidaan osana sijaishuollon asiakasohjauksen suorittamaa valvonta- ja tarkastustoimintaa. Yksikkö kerää palautetta lapsen asioista vastaavilta sosiaalityöntekijöiltä. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä aluehallintoviraston kanssa. Yhteistyötä tarkastus- ja valvontatoiminnassa ollaan kehittämässä myös Uudenmaan muiden kuntien kanssa, jolloin saadaan synergiahyötyä laadunvalvontaan.

Sijaishuollon odotetaan jatkuvan samassa yksikössä koko lapsen sijaishuollon tarpeen ajan ja lapsen odotetaan saavan tarpeidensa mukaista kuntouttavaa perhehoitoa (ks. kohta "vaikuttavuus"). Mikäli sijoitus katkeaa suunnittelemattomasti, ei yksikkö ole kyennyt vastaamaan odotetusti lapsen tarpeisiin. Sijoitusten ennakoimattomia katkeamisia seurataan kunnissa myös luvanvaraisessa perhehoidossa.

Palvelun laadun yksityiskohtaisemmista vaatimuksista on tarkemmin määritelty kuntakohtaisissa kilpailutusasiakirjoissa ja puitesopimuksissa. Laadun toteutumista arvioidaan sosiaalityöntekijän toimesta lapsikohtaisesti sekä yksikkökohtaisesti valvonnan kautta. Tulevaisuudessa perhehoidon valvonnassa kiinnitetään erityisesti huomiota lasten kuulemiseen sekä lasten oikeuksien toteutumiseen ja lasten tietoisuuteen omista oikeuksistaan.

*Toiminnalliset
ja taloudelliset
mittarit*

Hoitovuorokausien määrä ja hoitovuorokauden hinta, sijoitettujen lasten määrä.

*Osallisuus ja
vaikuttaminen*

Eri yksiköillä on erilaisia käytäntöjä. Isommilla toimijoilla on säännöllisiä asiakaskyselyjä, joiden tuloksista ne tiedottavat palvelun tilaajille, ja asiakkaat voivat myös osallistua toiminnan kehittämiseen yksikön rakenteissa.

*Kielelliset
oikeudet*

Ruotsinkielisiä palveluja on liian vähän ja satunnaisesti tarjolla. Käytännössä palvelu ruotsin kielellä voi toteutua, mikäli henkilökunnassa on ko.kielistä puhuvia. Sama koskee muitakin kieliä puhuvia asiakkaita.

Uudenmaan alueen ammatillisten perhekotien kielellisistä valmiuksista ei ole kattavaa koottua tietoa saatavilla. Jonkin verran ruotsinkielistä perhekotipalvelua on kuitenkin saatavilla. Lisäksi Uudenmaan alueella toimii ainakin yksi vironkielistä palvelua tarjoava perhekoti.

Muutoksen mahdollisuudet ja muutos asiakasnäkökulmasta

Luvanvaraista perhehoitoa tarvitaan täydentämään julkista palvelutuotantoa. Palvelua tarvitaan erityisesti niiden lasten osalta, joiden tarpeisiin toimeksiantosopimussuhteinen perhehoito ei pysty vastaamaan, mutta jotka hyötyvät perhehoidosta. Luvanvaraisen perhehoidon vahvuus on perhekotivanhempien ja henkilökunnan ammatillinen osaaminen ja kokemus lastensuojelun sijaishuollosta sekä palvelun tuottajan itse järjestämät sijoitusten vaatimat riittävät tukitoimet perhekodille, jotta lapset kyetään hoitamaan perhekodissa koko lapsen tarvitseman sijoitusajan. Perhekotivanhempien tulee asua lasten kanssa ympärivuorokautisesti. Palvelun kattava saatavuus ja hoidon hyvä laatu ovat kriittisiä menestystekijöitä.

Perhehoidon sisällä on tarvetta yhteistyön kehittämiseen, mm. luvanvaraisen ammatillisen perhehoidon lyhytaikainen hoito toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon tukena voisi estää sijoitusten ennakoimattomia katkeamisia. Lisäksi esimerkiksi yhteisten valmennusten ja koulutusten kehittäminen luvanvaraisen ja toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon yhteistyönä on toivottavaa. Lisäksi asiakasohjaus luvanvaraisen perhehoidon palveluun ja luvanvaraiseen perhehoitoon sijoitettujen lasten sosiaalityö tulee järjestää samankaltaisesti kuin toimeksiantosopimussuhteisessa perhehoidossa.

Muutoksen uhat

Luvanvarainen perhehoito toteutuu pienissä yksiköissä, jotka ovat helposti haavoittuvia ja voivat käydä taloudellisesti kannattamattomiksi sijoitustilanteen vaihtelujen vuoksi, jolloin sijaishuoltopaikkojen tarjonta voi muuttua epävakaaksi. Tämä voi johtaa perhekotipaikkojen etäisyyden kasvuun. Tätä voidaan ehkäistä ennakoivalla ja avoimella yhteistyöllä maakunnan toimintayksiköiden kanssa.

Muut toimintaympäristön muutokset

Lasten hoidon vaativuus lisääntyy ja perhehoidossakin tarvitaan vahvempaa ammatillista osaamista, uusia työmenetelmiä ja asiantuntijapalveluja tukemaan perhehoitoa. Erityisesti lasten psyykinen oirehtiminen ja ongelmat vuorovaikutussuhteissa lisääntyvät. Maahanmuutto lisää monikulttuurisuuden osaamisen vaatimuksia kaikkien asiakasryhmien kanssa toimivilta työntekijöiltä.